

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
az „ATHENAEUM”
IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a köziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben in:ézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
(BEMLÖTT EMICH GUSZTÁV-FÁLS)
NYOMDÁBAN.

TARTALOM.

Cikkek: „Erdélyi képek.“ XXXVII. Deés, *Straubert Ö.*-től. — „Hazámról.“ (Költemény.) *Dömötör Páltól.* — „Hul-la a vasuton.“ (Bűnvádi eset.) *P.*-től. — „A komorán, vagy tengeri holló.“ — „A növényzet Pompejiben.“ *Dr. Wiener S.*-től. — Heringfogás a norvégiai partokon.“ *J. K.*-től. —

„Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* „Vegyes közlemé-nyek.“ — „Újdonságok.“ — „A kiadóhivatal üzenetoi.“

Képek: Deés. (Straubert Ö. rajza.) — Az özvegy viga-sza. (Lehmann R. festménye után.) — Komorán-fészkek Magdaléna-szigetén, a Mágellán-szorosban.

Újdonságok.

* (*A királyt*), ki jelenleg Jeruzsálemben van, dec. 6-ikára várják Budára. A királyné pedig pár nap múlva tér Gödöllőről a budai várakba.

* (*Az 1871-re tervezett országos kiállítás*) alkal-mára Pulszky Ferenc is tervez egy retrospektív tárlatot a múzeumban, s így talán megjő az ideje hogy valahára nálunk is létesül egy állandó mű-vészeti és ipar-múzeum, a minő minden művelt országban van.

* (*Pályázat*). A nemzeti színház igazgatósága pályázatot hirdetett egy eredeti magyar nyitány-ra és 4 felvonásközi zenére, eredeti komoly szin-művekhez. A pályadíj 15 arany. Továbbá ugyan-ily számú tárgyú és díju művekre, eredeti vig-művekhez. Határidő dec. 20.

* (*A közelebb befejezett ujonczosd eredménye*) szerint a sorhadhoz állítottak 31,207 ember, a honvédségrez 34,597, a hiányzó contingens a pó-tállításoknál fog kiegészítettetni.

* (*A szépesi honvédegylet*) elhatározta, hogy a Branyiszkón emléket emel az ott elesett honvé-deknek, s a munkával Faragó, Lőcsén lakó szob-rászt már meg is bizta.

* (*A honvédelmi miniszterium*) rendelete szerint: tanulók, kik a honvédséghez soroztattak be, foly-tathatják tanulmányaikat, s a szünidők alatt hivat-nak be gyakorlatokra.

* (*A pesti korszolyázó-egylet*) csakugyan megalakult, s tagjai lehetnek férfiak és nők. Alapító tagok fizetnek 5 frt alapítási, és 3 frt évi díjat; résztvevő tagok fizetnek 2 frt beiratási és 3 frt évi díjat; családok fizetnek 2 frt beiratási díjat az egész családról, és 2 frt évi díjat fejenként; fel-nőtt ifjak a családoknak nyujtott kedvezményben nem részesítettnek.

* (*A nazarenusok nem akarnak katonák lenni*), s egy Schmiedt nevű nazarenus folyamodott köze-lebb sajtó és hitorszosai nevében a honvédelmi miniszteriumhoz, hogy e vallást követőket ment-sék fel a katonai szolgálat alól, vagy ha ez nem lehet, osszszák be őket oly ezredekke, melyek há-boruban nem vesznek részt közvetlenül a véron-tásban. Kérése támogatására felhozta folyamodó, hogy Krisztus követőinek meg van tiltva a fey-ver használata. A honvédelmi miniszterium meg-tagadta a kérelmet, s a miniszterium egyik hiva-talnoka a folyamodónak többi közt a bibliából is igyekezett példát hozni, említve, hogy Krisztus elfogatásakor Péternek, a ki pedig ugyancsak buzgó követője Krisztusnak, kardja volt, melyet használt is, megsebesítvén vele a főpap szolgáját. Mire a nazarenus azt válaszolta: De Krisztus azonnal így szólt hívének: „Tedd hüvelyébe kar-dodat!“

* (*Siremlékek*). A pesti kerpes-úti temetőben a közös sír (Szacsavay és társai) emléke egy öt láb-nyi magas sziklatalapon álló, gránit obeliszk lesz; az obeliszk maga 9 láb. Másfél ezer forintba fog kerülni. — Gyurman Adolf közelébb elhunyt hirlapító sírkövet már felállították író társai. Főirata ez: „Gyurmán Adolf, az 1848/9-diki „Közöny“ szerkesztője, született Szász-Sebesen, 1813-ban, meghalt 1869. szept. 15-dikén.“ Ez emlék vörös márvány, s Gerenday műtermében állíták ki, igen szépen és nagyon olcsón. A begyűlt összegből meg-maradt pénz Gyurman özvegyének adták át.

* (*A bukaresti magyar egyház ügye*), mely annyira zavaros, Szász Domonkos, kolozsvári ref. lelkész elkészíté dolgozatát, melylyel a ref. konsistorium bizta meg. Terjedelmesen ír a Koós és Czelder lelkészek közt fölmerült viszályról, és azt bizonyítja be, hogy Czelder külön romániai magyar püspökséget akar felállítani, melyet a magyar s erdélyi püspökségtől teljesen független-ne akart tenni.

* (*Küldemény Siamból*). A „pesti hajós-egylet“ számára Hengelmüller László Bangkockból, a siami birodalom fővárosától, egy eredeti siami csolnakot küld, mely hihetőleg nem sokára meg-érkezend, miután Shangaiból keltezett levele szerint már június 28-án utnak indította.

* (*A bécsi hajós egyletek*) nagy regattát szeretné-nek rendezni a jövő évre vagy Bécsben, vagy Pes-ten. Ha pedig egyik helyen sem találának elég résztvevőt, akkor Hamburgba küldenek egy csapatot.

* (*A postai pénzküldeményeknél*) nemsokára oly intézkedés lép életbe, hogy csak 100 forinton fe-lüli pénzes leveket lehet feladni nyitottan a pos-tára, vagyis csak 100 forinton felül pénzes leve-lek fognak számlálás alá kerülni, míg a kisebb összegűek nem, minthogy ezental 100 frtig lehet majd utalványozni, s így a közönségnek tetszé-sére bizatik vagy utalványozni, vagy azt zárttan küldeni.

* (*Balla Gergely*), az ál-Wesselényi ellen ho-zott két évi fogsági ítéletet a hétszemélyes tábla helybenhagyta.

* (*Haldózás*). Nagy Istvánné szül. Huber Ida, pár év előtt a nemzeti színház énekesnője, utóbbi időben pedig a debreceni színház kedvelt tagja, e napokban elhunyt 32 éves korában.

* (*Két orgyilkost*) ítélte kötél általi halálra Ko-lozsegye törvényszéke f. hó 6-kán. A tényállás röviden ez: Nagycégi Lazaran Gligor, 30 éves, nőtlen, és Szermesan Mária 22 éves, férjes nő, két évig éltek titkos szerelmi viszonyban, melyet tit-kolni tovább nem akarván, egy szép nyári éjjelen

Ötödik évi folyam.

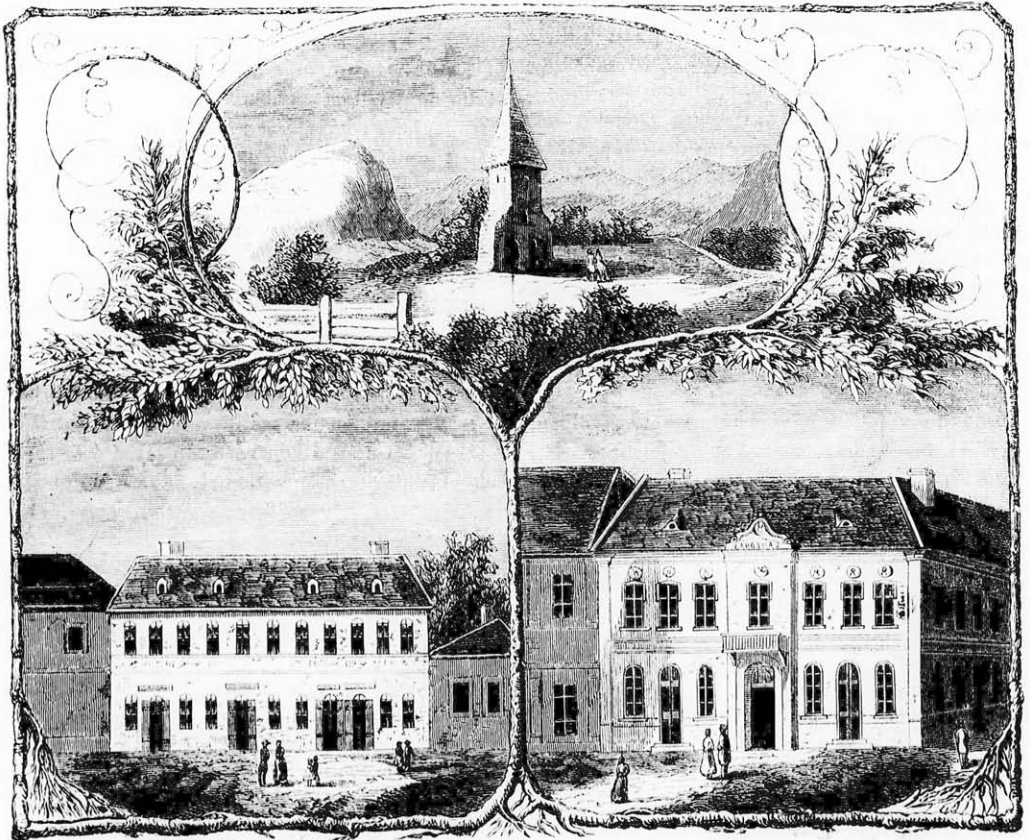
46. szám.

Pest, 1869. November 18-án.

Erdélyi képek.

XXXVII. Deés.

Deés Erdély sokszor megénekelt völgyeinak | vezetésesebb épületei közül ez alkalommal hár-
egyikében fekszik, a Szamos összefolyásánál. Ne- | mat mutatok be a nyájas olvasónak, u. m. a kis-

Deés. (St ubort Ö. rajza.)

dedódodát és városházat, mint ujabbkoriakat, az emlék- vagy csonkatornyot pedig, mint a régi időkben fennmaradt emlékek egyikét.

A kisdud-óvoda Belső-Szolnokmegye és Deés lelkes közönségének áldozatkészségéből 1846-ban épült s adatott át a kisdudeknek használat végett. Néhány év előtt utazásom közben meglátogatván ez intézetet, a legnagyobb rend- és tisztaságnak valék tanuja. Vajha Erdély hasonló városai Deés példáját követve, illetén áldást, hozó intézmény által igyekeznének az annyira elhanyagolt kisdudek szellemi fejlődésének alapját letenni.

Egyik híres utazó munkájában írja: „Valamely város jólétének meghatározásában a középületek szolgálhatnak biztos irányadónak.“ Ez idézett szavakat Deés igazolja; tekintsük meg például a városházat, mely 1861-ben szenteltetett föl. A nevezetesebb királyok, fejedelmek és férfiak domborművü mellképei, továbbá a homlokzat koronáját képező, kőből faragott város címe-re, nagy mértékben elősegíti az épület szépségét.

Az emléktorony építési kora homályban vész el, nem lévén semmi okmány vagy felirat, mely annak keletkezését meghatározná vagy igazolná. A tömör falak s a minden építészeti stíly nélkül összehalmozott kötőmög régiségét igazolni látszik; annyi bizonyos, hogy 1578-ban megújított, ugyanzintén 1758-ban. Ez utóbbi fölíratban kápolnának van nevezve, azonban e célra aligha alkalmas volt valaha. Magassága 30 láb, homlokzati hossza 18 láb, szélessége vagy mélysége 6½ láb.

Ez emléktoronyt környező táj oly festőileg szép, oly elragadó, hogy nem mellőzhetjük az ide vonatkozó szóhagyományt.

Hajdan e vidéken, egymástól csekély távolban, négy vár emelkedett, melyeknek a jelenkor csak neveit ismeri, mert az idő vasfoga még a romokat is megsemmisíté, oly annyira, hogy egy-egy

faltöredék jelzi csak az egykor erős építményeket. De halljuk a népregét!

— A Szamos habjaiból kiemelkedő egyik hegyormon levő várat Dandur, magyar nemes laká, kinek öröme, vigasza a szép Rózsa volt; a másikon (lásd a képet) a szintén öreg Czicz vára vala. A két szomszéd egymással a legbensőbb barátságban élvén, gyermekeiket még kiskorukban, a majdan kifejlődő szív-érzelmeit mellőzve, eljegyzék; de Czicz meghalt, mielőtt fia Rózsát nőül veheté.

Az apa halála után a fiu, mint egyedüli örökös, roppant javainak koronáját — az apák által kötött szerződés szerint — követelni ment. Dandur örömmel engedett . . .

Az esküvőre kitűzött idő elérkezvén, számos uri vendég jött, az ünnepély fényét emelendő. Az esküvő előtt egy órával, több fényesen öltözött ifjútól kísérve, megjelent a vőlegény; végre a kápolna csemetyűje jelt adott, s a pap készen várta az ifju párt . . .

Nézzük, mi történt ezalatt künn? „Rózsa soká öltözik! — mond az öreg Dandur egyik nőrokonához, — nézd meg, hugom.“ E közben az ifju Czicz egyik elkésett barátja hirül hozá, hogy ő Rózsát Deéstől jó távolban, sebesen vágatós kocsin látta. E hir mint villám sujtá a vőlegényt; megnyergelteté legjobb paripáját s a széllal versenyezve futtatott a menekülő után; kevés idő múlva elérte az üldözőbe vett kocsi, kardját a leány mellett ülő ifju szívébe döfte s az alélt menyasszonyt nyergébe emelve, visszavágtatott, de mielőtt a bámuló vendégek elé vitte volna, a hegy csúcsán megállapodék s így szóló dühtől remegő hangon: „Rózsa! fogsz-e szeretni?“ Szeretni téged, nyomorult, ki Jenőmet meggyilkolád? soha! „Ha nem: légy hát a halálé!“ s ezzel a kiálló szikláról a Szamos hullámaiba taszítá a hölgyet.

E jelenet után a kép hátterén látható hegyet a nép Dandur szerencsétlen leánya nevével „Rózsahegy“-nek nevezé.

St. Ö.

H a z á m r ó l.

Bércid magasra nyulnak . . .
A felhő ott megül,
S zeng szava a borúnak
Csodás üdvözlétül.
S a bércék viszhangozzák
Hatalmas hangokon . . .
— Oh! tündér Magyarország,
Oh! édes, szép honom!

S ha nap ragyog a tájra
Forrón, szerelmesen:
A puszták délibája
Táncolni megjelent . . .
A tájnak csókot oszt, át,
A mint repül, oson . . .
— Oh! tündér Magyarország,
Oh! édes, szép honom!

És fut a délibáb még . . .
 De hűs erdőhöz ér,
 Oly titkos itt az árnyék,
 S oly sok madár beszél !
 Szerelmüket dalolják
 A rezgő lombokon . . .
 — Oh ! tündér Magyarország,
 Oh ! édes, szép honom !

Szerelem szól az ágról,
 — Fészek van ott a fán . . .
 S az ifju ajakáról ;
 — Megérti ezt a lány . . .
 S oly szépen ! . . . ámde hozzád
 A legszebb hangokon,
 — Oh ! tündér Magyarország,
 Oh ! édes, szép honom !

És ezt ápolva indul
 Az ifju kitzeni,
 Mig a leány jutalmul
 Koszorut fon neki.
 Ah ! ily kezek ha fonják,
 Dícső a homlokon . . .
 — Oh ! tündér Magyarország,
 Oh ! édes, szép honom !

Hát még, ha majd az égen
 Szabadság napja süt,
 És ez ragyog a bércezen,
 A sikon, mindenütt . . .
 Ugy nemcsak szép, de hozzá
 Boldog léssz akkoron,
 — Oh ! tündér Magyarország,
 Oh ! édes, szép honom !

Dömötör Pál.

Hulla a vasuton.

— Bünyvádi eset. —

Az x. . . i ut szögletén a nagy ezüstáru-kirakat alkalmasint minden arra menőnek szemébe ötlött. Ezen üzlet mintegy 25 év előtt bizonyos Samson nevű gazdag agglógeny birtokában volt, ki vagyónán kívül sok külön szokással is birt. Egyetlen nőszemélyt sem tűrt házában, hanem egy inas segítségét vette igénybe, ki a ház rendbentartásáról gondoskodott, s azonfelül mint ajtónálló alkalmaztatott. E két személy, ur és szolga, voltak egyedüli lakói azon nagy épületnek, melynek birtokosa minden zugát szakmájába vágó értékes régiségekkel töltötte meg.

A ház legnagyobb kincse azonban az ezüstműves személyisége volt, kit Richardnak hívtak, s ki szorgalmas, hű s beszédes lélek volt, a melyet csak képzolni lehet. A szolgák azon osztályába tartozott, kik lassankint mind kihalnak, s a valódi báneceknek adnak helyet. Előttük uruk iránt tanusítandó hűségük a vallásosság egy nemét képező ; más szükségletet, más vágyat nem ismertek, mint kötelességeik lelkiismeretes teljesítését, s nagyravágyásuk egyedül oda irányult, hogy magukat szolgálatuk által nélkülözhetlenné tegyék.

Ily kincseket azelőtt nem tudtak úgy becsülni, midőn elvesztették. Hosszu szokás után a néma feláldozás ily nemét úgy tekintették, mint a mi magától értetik, s csak akkor kezdé érezni az ur, mit veszott, midőn a kötelék könyörtelenül elszakadt.

Igy volt ez a mi Samsonunkkal is. El volt hátrózza egy szép reggel arra ébredni, hogy tapasztalja, miszerint az ő védangyala, második

„én“-je szintén halandó volt, s így azon uton kellett eltávoznia, melyen minden testnek. Richard már akkor sem volt fiatal, midőn Samson szolgálatába lépett s további husz év lefolyta alatt öreg ember lett.

Különben, mivel mindig mértékletesen és visszavonultan élt, állandó jó egészségnek örvendett, hanem egy este a sötétben kissé sebesen ment le a lépcsőn valam zörgetőnek ajtót nyitni, félrelépett, lebukott s tetemes sérülést szenvedett.

Vizsgálatnál a seborvos három eltörött oldalbordát talált ; egyiknek éles vége befelé hajlott, s nemesebb szerveket sértett meg. Richard három hétig borzasztó fájdalmakat állott ki, melyektől végre a halál szabadította őt meg.

Ura őszinte bánattal kísérte őt sírjába. A hű szolga elvesztését azonnal érezte, hanem még nem egész mérvben. Richard utódáról kellett most gondoskodnia, s igen értelmes, tapasztalt világi lévén, nem engedett helyet szívében azon csalékony reménynek, hogy az elhaltat tökéletesen kárpótolhatja.

Az utód rendszeresen foglalta el helyét, s mindenki, a ki ránczott és Richardot ismerte, nem győzött Samson választásán eléggé csodálkozni. Az új egyén egy körülbelül 25 éves fiatal ember volt, oly ábrázattal, mely nem igen ajánlá. Arcának sötét jellege volt, s kigyószzerű szemei pislogása mellett senki sem érezhető jól magát. E szolga belépése után nem sokára meg voltam bízva Samsonnál látogatást tenni, s meg kell vallanom, hogy magam is bámulva kérdém, miként vehette ez embert szolgálatába a gazdag ékszerész. Én az

arcismének igen nagy tisztelője vagyok s egy jó arcot (öbbrre becsülök, mint a felületes vizsgálók kiállított bizonyítványait.

Egy szombat-délután Samsonhoz mentem, hogy megkérdejem, vajjon nem adott-e el nála valaki bizonyos ellopott ezüstneműeket. Még alig volt, hat óra, s legnagyobb csodálkozásomra, a boltot zárva találtam; Samson ugyanis ott lakott helyben s rendszeren nyolc óráig üzetlenül lehetett találni őt; soha sem láttam még e helyiséget ily korán bezárni. Azonnal csengettem; hanem kétszer kellett azt még ismételnem, míg az új szolga fölnyitá.

— Itthon van Samson ur? — hangzék kérdésem.

— Nincs; a városban sincs.

— Mikor ment el?

— Öt óraker.

— Hova?

— Brightonba.

— És mikor fog visszatérni?

A szolga kissé késedelmezett, azután felelt:

— Hétfőn, gondolom.

— Egyedül utazott?

— Azt hiszem, egyedül; legalább hazuról egyedül távozott

— Nem fogja elfeledni neki megmondani, ha haza jön, hogy hétfőn ismét eljövök? igen fontos ügy forog kérdésben.

Én megfordultam s az becsukta az ajtót.

Nem tudom, hogy, hogy nem, hanem a dolgok állása e házban sehogy sem tetszett nekem. A szolga viseletében volt valami idegenszerű. Míg velem beszélt, az ajtót épen csak annyira tárta föl, hogy a nyílást testével elfödé, mintha el lett volna határozva; senkit be nem bocsátani.

Már-már szándékom volt visszatérni és csengetni ujjal; mégis visszatartott azon gondolat, hogy én talán csak nagyon gyanakvó vagyok, és az emberek iránti előítélem ennek viseletét is ferde világosságban tünteti elém. Ezenfelül Samson, mint külön volt ismeretes. — Hirtelen eszébe jutott talán Brightonba menni, és miért ne? Semmi különös sem volt ebben, s ő tehetett, a mit akart.

Igy azután ügyeim után láttam s mivel ezek lelkeket egészen igénybe vették, Samsont és szolgáját mihamar egészen elfelejtettem.

A hétfő eljött s dél körül ismét az ékszerész lakására indultam. Meglepetésemre azonban a boltot még mindig zárva találtam. — Itt rozsfát tettek a tüzre! — gondoltam magamban. Két szomszéd az átellenben fekvő kut mellett állott,

beszélgetett s a házról le nem vették szemeiket. Hozzájuk mentem és megszólítottam őket:

— Mi történt itt, uraim?

— Azt kérdezzük mi is egymástól. Samson boltja még mindig be van zárva s csengetésre semmi választ sem lehet kapni.

Egy közel vendéglőbe tértem be, hogy Samsonról valami tudomást szerezzek; hanem csak annyit tudtam meg, hogy szombat este óta senkit sem láttak a házba sem be, sem kimenni; szolgálja ugyanekkor ment el egy nehéz szekrényt vive magával, állítása szerint urát falura követendő.

Most minden gyanum visszatért. Én éreztem azt, hogy itt nem jól megy a dolog; az állomásra küldtem segedelemért és felhatalmazva érzem magam erőszakosan bemenni a házba.

Egy lakatos segedelmével bejutottunk s a helyiség átvizsgálásának munkájához fogtunk. A bolt mögött volt egy szoba, mely társalgó szobául, irodául stb. szolgált. Itt mindent a legnagyobb rendtelenségben találtunk: az asztal és székek elmozdítva helyükről s felforgatva, a tükör eltörve; papírok, ezek közül némelyek vérrel borítva, szétszórva heverték. A szoba egészen sötétíté volt téve. Miután a redőnyöket kinyitottuk, a benyomuló világosságnál egy vértócsára akadunk a tüzhely közelében, mely maga is vérrel volt áztatva.

Itt mindenesetre gyilkosságnak kellett történnie s a meggyilkolt ki lehetett más, mint Samson? Hullát azonban sehol sem lehetett találni. A szolga eltűnt.

Fönn is minden megzavartnak tünt elő. Nyitott fiókok, szétszórt papírok, értékes tárgyak rendes helyük helyett a földön heverték.

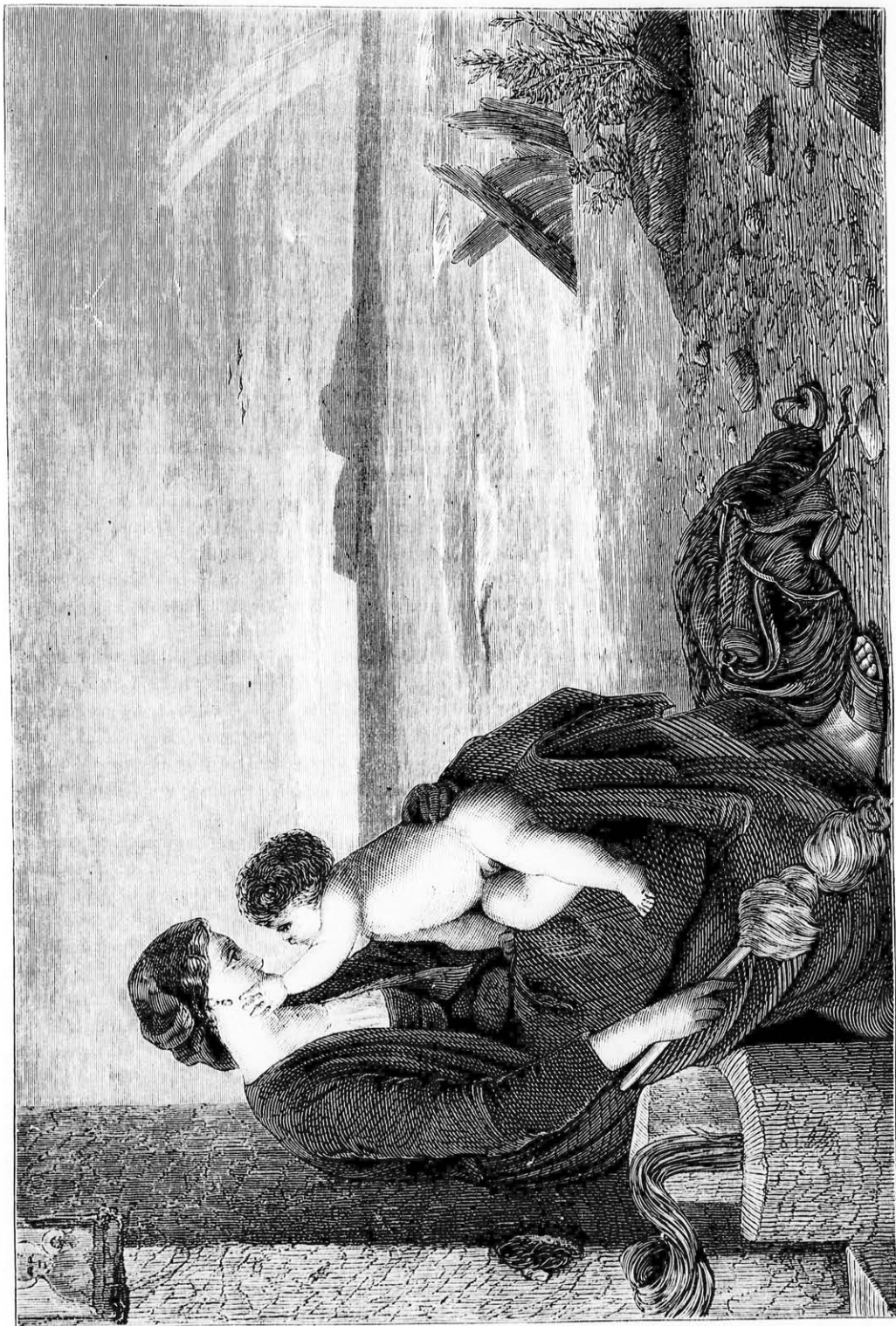
E jelekből nem volt nehéz a tényállásra következtetést vonni: Samsont szolgálja meggyilkolta s házát kirabolta.

A ház rendőri felügyelet alá vétetett s a meggyilkolt hulláját illetőleg minden lehetséges nyomozás igénybe vétetett, a nélkül azonban, hogy eredményhez jutottunk volna.

Most az ellíant szolga előkerítésére lőn fordítva minden tevékenység. Brighton tudósítások szerint ott som Samsont, sem szolgáját nem látták.

A kitűzött jutalom a bérkocsist, ki öt szombaton este a málhával együtt elszállította, a hely színére hozta. Ez azt mondá, hogy ő azon embert podgyászával együtt a Themze felé vezető mellékúton levő ház előtt tette le Little-Tower-Street mellett.

Nyomozás eszközöltetett s megtudtuk, hogy ama ház hajólegények gyűlhelye; hanem a szol-

Az özvegy virasza. (Lehmann R. festménye után.)

gáról nem kaptunk egyéb tudósítást, mint hogy a szombatról vasárnapra következő éjszakára szállást bérelt magának, másnap reggel azonban podgyászával együtt tovább ment.

Most arra jött a sor, hogy ez ember előbbi dletéről szerezzünk tudomást, s így találjunk valami vezérfonalat valószínű tartózkodási helyére.

Sok fáradozás után rájöttem, hogy svájci születésű volt, s hogy ez utóbbi szolgálatba-lépése előtt egy genfi órákat becsémpésző egyénnél élt Soho-Squareben. Ebből könnyen lehetett következtetni, hogy a száraz földet elhagyta, vagy el akarja hagyni. Ezért a délkeleti és délnyugoti pályákra figyelmes örököt rendeltem.

Továbbá igen sokat nyomott a latban: megtudni, kivel volt barátságban; hanem nehéz volt e feladat, mivel felőle nagyon keveset tudtak. Régi uránál eszközölt kérdésem azonban nyomba igazított, bár a személyektől, kikkel érintkezett, tartózkodási helyéről mitsem lehetett megtudni; ezek szombat-este óta, midőn meggyőződésem szerint — a gyilkosságnak véghez kellett vitetnie, nem látták többé. Ebből valaki azt következtethetné vala, hogy a szökevény elhagyta a várost, s nálam hasonló eset volt, míg egy kis tényálladék birtokába nem jutottam. Volt neki t. i. egy svájci nővel viszonya, kit — viselete után itélve — nőül szándékozott venni.

Minden tudakozódás e nő után, hasztalan volt. Én azon meggyőződésteljes gondolatról, hogy ő nem fogja elhagyni a szárazföldet a nélkül, hogy kedvesét magával ne vigye, nem birtam lemondani, s e meggyőződésem erősen fokozá vágyamat, ennek lakhelyét megtudni. A mi elmésségem és állhatatosságomnak nem sikerült, e személy által kellett kezemhez jutnia.

A gyilkosság utáni szerdán az ékszerész laka előtt egy nő állott meg, s a ház-ajtón csengetett. Szerencsémre épen ott voltam a házban, s a mint a csengetéü szavát hallottam, valami a fülembé látszott sugni: „A mi után annyira vágyakodtál, megjött!” Kinyitám az ajtót; a fiatal nő nagy meglepetéssel nézett rám. Valószínűleg valakit most várt.

— Gervais urral szeretnék beszélni! — rebogé.

— Nem jön kegyed be? — kérdém.

Habozott.

— Nincs itthon? — kérdé végre.

— E pillanatban nincs, — felelém. Hanem jönben be kegyed, nem fog ő sokáig elmaradni.

— Ha most nincs honn, akkor majd máskor fogom fölkeresni! — viszonzá, sebesen rohanva el az ajtótól.

Egy segédemnek meghagyttam, hogy kövesse és nézze meg, hova tér be.

Azon feltevés alapján, hogy Samson meggyilkoltatt, a gyilkos elfogására nagy jutalom tüezetett ki. Miután tudtomra adatott, hol lakik ama fiatal nő, a legelső alkalmat megragadtam, hogy meglátogathassam.

E nő igen sok természetes ravaszsággal birt, és igen visszatartva viselé magát. Minden kérdésemre változatlanul így hangzott válasza:

— Én semmit sem tudok a felől, a mit ön tőlem akar megtudni.

Mig ily kényszerített módon mulattam vele, gondosan körülnéztem szobájában, s a szegénység és gazdagság különös vegyületét vettem észre. A házi butor a legjelentéktelenebb és legegyszerűbb tulajdonságokkal birt, itt-ott mégis feltűnő szépségű cikkek voltak közbetéve. Egy titkos hang azt sugá, hogy ez utóbbiak Samson házából való zsákmányok.

A lapok kimerítő tudósításokat hoztak a gyilkosságról, hanem arra sem a nő, sem én a legcékelőbb célzást sem tettük. Azt a megjegyzést tettem, hogy Gervais az utolsó szombat-est óta senki sem látta, mire ő válaszóla, hogy egy hét óta ő sem tud felőle semmit.

Még szobájában voltam, midőn a levélhordó lépett be s egy levelet adott neki. Látszólag egykedvűen szemlélte a címet; hanem feltörésére nem látszott kedvet mutatni. Én bensőmben azon meggyőződést érezém, hogy ez Gervais-tól van.

Látogatásom feladatát már majdnem betöltém, s további maradásomra alig tudtam ürügyet találni, mindamellert elhatároztam, hogy nem távozom addig, míg a levelet el nem sajtátom, vagy legalább el nem olvasom. Agyamon mindenféle tervek cikkáztak át, melyek által céomat elérhetni véltem, de egyiknek sem tudtam elsőbbséget adni. Főlkeltem, hogy eltávozom; a nő is felkelt az asztal másik oldalán, mialatt kezét, melyben a levelet tartá, az asztalra támasztá.

A leghizelgőbb mosolylyal közeledtem felé, mely mindig rendelkezésemre állott s mig jó estét kívántam, kinyújtám kezemet, mintha kezét akarnék vele fogni. Egy pillanatig zavarban volt; a levelet jobb-jában tartotta, melyet nekem nyújtani az illem követelt; végre két ujját nyujtá nekem, mig a többivel a levelet tartá. Keze most az enyémbe volt és a levél is. Kezét elbocsátottam, a levelet megtartottam. Pillanat alatt zsebemben volt.

E manőver oly nyugodtan és ügyesen volt intézve, hogy első pillanatban észre sem látszott

venni veszteségét. Hanem midőn észrevette, nekem rohant, megragadta karomat és kiáltott:

— Levelemet! Önnél van! Adja vissza, követelem! . . .

Én oly hízolgón mosolyogtam, mint azelőtt, de feleletet nem adtam.

— Mit akar ez jelenteni? — folytató. — Mi baja van önnek az én levelemmel? Én önnek viselőtét nem bírom felfogni. . . az a legutolsó esetben gyöngédtelen.

— Én azt vissza fogom adni; — válaszolám, alázatosan meghajtva magam, — hanem e levél épen úgy érdekel engem, mint kegyedet, azért jögem van annak tartalmát ismerni.

Elbocsátá karomat, az ajtónak rohant, becsukta s a kulcsot zsebébe tette; azután győzedelmesen kiáltott fel:

— Most nem mehet ön el addig, míg levelemet vissza nem adja.

— Hiszen én nem akarom elvinni a kegyed levélét! — válaszolám; — hanem ha Gervaistól van, akkor azt, vagy legalább egy részét olvasnom kell. Üljön le pár pillanatig nyugodtan, s ismét meg fogja kapni levélét.

Ugy tett, a mint én mondtam. A levelet elővontam zsebemből és felnyitám. Egy belepillantás elég volt. Gervais írta volt, ki kedves Rózájával közölte hollétét s azon reményét fejezte ki, hogy nem sokára látják egymást s együtt utaznak haza, Svájcba.

— Ha kegyed most oly jó volna, hogy az ajtót kinyitná s engem kibocsátana, nem háborgatnám sokáig.

— Ön a leggorombább ember, kit valaha láttam, és valóban örülni fogok, ha nem kellend önt többé látnom.

Szemeit kötéynyének csúcsával törülgeté.

Időt nem vesztegetve, három emberemet azonnal azon helyre küldtem, melyet Gervais levelében, mint tartózkodási helyét említett; hanem a gaz madár már elszállt, a nélkül, hogy legcsekélyebb nyomot hagyott volna maga után. Most egyebet nem tehettem, mint visszatérni Rózához, s minden mozdulatát éles szemekkel kísérem.

Nap nap után tűnt el, a nélkül, hogy Gervais megkerült volna. Ebből azt következtetém, hogy észrevette, mily éles figyelemmel kísérik nyomait. Hogy öt kevésbé óvatossá tegyem, egy kis cselet gondoltam ki, melytől szép eredményt vártam.

A . . . napilap kiadójával barátságos lábon állottam. Meglátogattam, előadtam neki zavaromat s kértem, hogy ügyemben legyen segítségem-

re. Másnap lapjában egy oly tartalmu cikk jelent meg, mely tudatá, miszerint Samson gyilkosát Doverig üldözték; innen a szárazra menekült, hol a rendőrség szintén igyekszik már nyomába jutni.

A csalétek használt. Gervais meglátogatta másnap Rózáját s elfogattott.

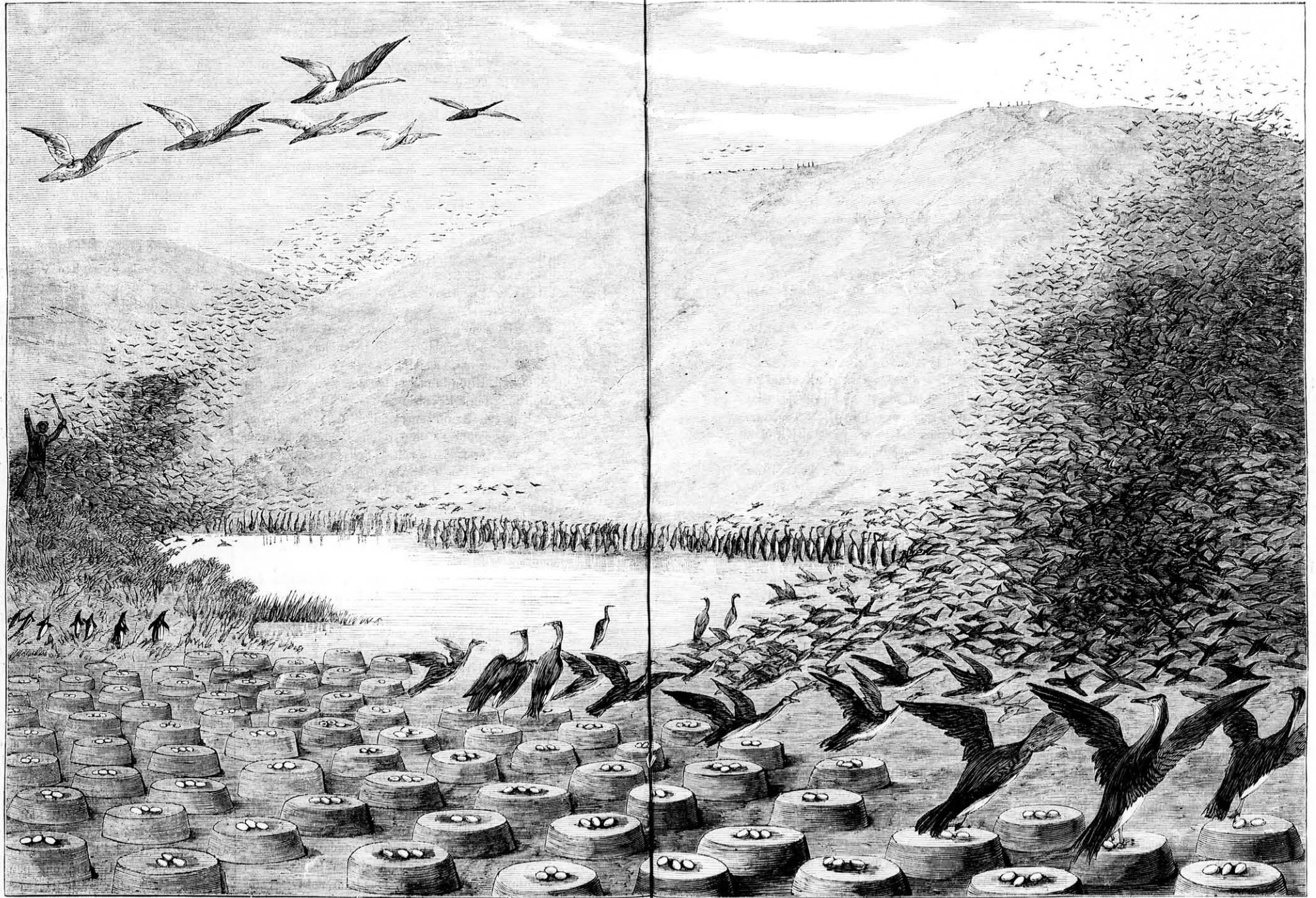
Midőn a legényt vallatás alá vették, nehézség merült fel: ki bizonyíthatná be, hogy Samson meggyilkoltatott? Én Gervais ura meglopásának alapján fogattam el, mert lakásának kutatása alkalmával megtaláltuk a szekrényt, mely sok értékes tárgya tartalmazott, kétségkívül urának árucikkeiből, bár, hogy lopottak lettek volna, nem igen könnyű volt bebizonyítani.

Míg Gervais fogságban volt, egy reggel a lapokban egy tudósítást olvastam a délkeleti vaspálya-társulattól, mely szerint nagy jutalom tűzetik ki azon egyén számára, ki fölfedezné azon személyt, ki egy nagy ládát küldött Doverbe, melynél álcimezéssel élt. A ládában egy körülbelül ötven éves ember megcsontított hullája volt, mely minden jelek után ítélve, meggyilkoltatott.

Nem késedelmeztem a hely színére menni, s a halott vonásaiban a szerencsétlen Samsonra ismertem. Vizsgálat tartatott s a látólet gyilkosságról tanuskodék.

A Gervais elleni bizonyíték csak jeleken nyugovék, hanem oly világos volt, hogy a gyilkosság elkövetője felett semmi kétség nem maradt. Podgyásza között oly tárgyakat találtak, melyekről bebizonyítható volt, miszerint utolsó urának vagyonához tartoztak; a bérkocsis is megismerte benne azon személyt, ki a gyilkosság estején börtöndjével együtt elutazott. Midőn az esküdszék kimondta rá a „bűnös“-t, az egész teremben egy lélek sem volt, ki ezen ítélet igazságán kételkedett volna.

A kivégzés előtti estén Gervais is beismerte büntényét. Elmondá, hogy szombaton délután ura a hátsó szobáskába vonult s ott támlányában elszenderedett. Midőn őt ily helyzetben meglátta, azonnal megvillant agyában a gyilkosság gondolata. A gondolat szülője volt a tettnek; megfontolásra nem hagyott időt. Urát meglopni sokszor volt szándékában, s azt ismételve gyakran meg is tette. Félt, hogy gyakori lopásai fölfedeztetnek, s ez volt tulajdonképen az indok, mi őt e borzasztó tett végrehajtására ösztönözé.

Komorán-fészkek Magdaléna-szigetén, a Magellan-szigeten. (Szövege a 730. oldalon.)

A kormorán, vagy tengeri holló.

A kormoránról, a khinaiak ezen hasznos házi-állatjáról, mely ott fontosabb szerepet játszik, mint játszottak volt hajdan nálunk a középkorban a sólymok, már több érdekes vonást közlöttünk volt lapunk egyik régebbi évfolyamában; most azonban, midőn mai számunk 8. és 9-dik oldalán egy nagy képben a madáralma-szigetbeli kormorán fészektelep különös rajzát bemutatjuk, időszorúnek tartjuk e madár életrajzával tüzetesebben is megismertetni olvasóinkat.

A kormorán (*Halieus Corbo*) számtalan válfaja el van terjedve az egész föld kerekességén, s bárha — miként a pelikánok — legjobban szeretik a tengert, mindazáltal párosodásuk idején meglátogatják az édes vizeket is, s legszívesebben a nagy folyamok torkolataiban tanyáznak. Nagyságuk közepes, törzsük hosszas és lapos, nyakuk vékony s igen hosszú, fejük gömbölyű. A felnőttek tollazata bronz-szinű és ragyogású, s egyes tollaik világosabb pereműek. Úszásuk közben testük meglehetősen mélyre merül, mindamellett igen gyorsan haladnak előre, pompásan buknak a víz alá s képesek a legsikamlósabb szirtekre is föl-mászni.

Táplálékuk csupán csak halakból áll, melyeket a víz alá bukva s ott úszva kapnak el, vagy az iszapból kaparásznak ki. A kormorán egyébiránt oly nagyevő, hogy sok hajókázó népnél e tulajdonsága közmondásossá vált; e mellett vadone, más madár irányában türehtetlen, páronként él, tál- vagy inkább pástétom-alaku fészket nagy ritkán fákra, leggyakrabban a földre rakja s abba 3—4 tojást helyez, melyek testéhez aránylag igen kicsinyek.

A közönséges kormorán ép oly honos a Ganges-, mint Európa tengerpartjain. Északon vándormadár, délen azonban ide-oda csatangol, bizonyos szabály nélkül. Némelykor azon partokon, — hol

azelőtt csak elszórva jelentkezett, — roppant nagy számban jelenik meg, s ilyenkor országos csapásnak tekintik, mert a halászoknak kimondhatlan károkat okoz.

Azonban vadsága és falánksága dacára könnyen megszelidül. Mantagn például megszelidített egyet, mely békességben élt a ludak és kácsákkal, mitsem törődött a házi kutyákkal és sohasem gondolt megszökésre. Willughby régi munkájából kitűnik, hogy Angliában és Németalföldön hajdan a kormoránt halászatra tanították. I. Károly angol király sólymárokon kívül „kormorán-mestert“ is tartott, s úgy látszik, hogy ezen madarak segélyével szeretett halakra vadászni.

A Khinában halászatra használt kormorán nálunk ismertnél valamivel nagyobb. Staunton leír egy ily halászatot. Egy, a folyóval összeköttetésben levő tavon ezer meg ezer csolnak meg tultaj volt, — ugymond, — melyek mindegyikén 10—12 betanított kormoránt lehetett látni. Bizonyos adott jelre a madarak egyszerre buktak alá a vízbe, s csakhamar mindegyikük esőrében hallal (és sokszor bámulatos nagyságuval) tért vissza. Staunton nem tartja igaznak azon régibb állítást, hogy a khinaiak kormoránjaik nyakára gyűrűt huznak a végből, hogy a fogott halakat el ne nyelhessék.

A kormoránoknak nemcsak fészkei piszkosak, hanem még azok körül a föld is mindenfelé ronda, rendkívül büzös, vékony, fehéres ganéjuktól, mely minden növényéletet elöl. Ezenkívül oly helyeken, hol a kormoránok egész kolóniákban rakják fészkeiket, azok közt heverő, rothadt halmaradványok az ily helyeket emberi lénynek csaknem megközelíthetlenné teszik. A párok fölváltva költenek fészkeiken s fiókjaiknak halat hordanak táplálékul. A kelet-ázsiai kormoránok hossza majdnem három láb.

A növényzet Pompejiben.

Még 18 évszázad előtt a Vezuvot mint tűzhányó hegyet nem ismerték, a hegy lábánál és lejtőzetén nagy volt a termékenység; lelapított csucsan azonban a tűz hatása a hegyközetre mutatkozott és oly vulkánnak tekintették, melynek működése már megszűnt, minők például most némely kiégett vulkánok az Auvergneben, a Rajna tájékán, vagy az Alban-hegység és mások, Olaszország egyéb helyein.

Kr. sz.u. 63-ik évben Nero uralkodása alatt a Ve-

zuv környékét nagy földrengés ingatta meg, Pompei egy része leromboltatott, Herculanium igen sokat szenvedett, Nápoly és egyéb távolabb fekvő városok kevesebbet. — Ez azonban csak előpostája volt egy sokkal borzasztóbb természeti forrongásnak.

Midőn Kr. u. 79-ik évben Titus uralkodása alatt Plinius a természetvizsgáló, mint a római hajóhad vezére, a Mizeni foknál Nápolytól nyugotra táborozott, ennek nővére, az ifjabb Plinius anyja, egy

szokatlan minőségű és nagyságu felhőre figyelmezteté őt, mely mint valami oszlop, függélyesen emelkedett a magasba, fenn mint egy fának koronája terjeszkedett szét, mi által egy fenyőhöz hasonlított. Plinius azonnal egy gyorsan evező hajót rendelt elő, és a Vezuvnak tartott, melyből — mint csakhamar kitűnt — a felhő, vagyis inkább ezen füstfelleg, eredetét vette. Már ekkor mutatkoztak a hamueső és a kilökött kődarabok az egész környék nagy rómületére. A természetvizsgáló bátran ment a veszély elébe; „a szerencse a bátراكat segíti!“ e szavakkal biztatá embereit. Stabiä mellett egy villában tölté az éjt és oly nyugodtan aludt, hogy künn lélegzése hallatszott; reggel is fel kellett őt kelteni, nehogy a házban rokedjen, mert a lehullott hamu már majdnem az ajtót is betemeté. Szürkületkor — de mely most a hamueső miatt éjsötét volt — a szabadba ment, hogy a tüneményeket megszemlélje és följegyezze. A kén-gőz és a kicsapó lángok, melyek másokat elrémítették, őt felbuzdíták, de midőn ágyából fölemelkedve, két rabszolgájára támaszkodott, egyszerre, valószínűleg fuladás következtében, halva rogyott össze.

A Vezuvnak ezen — a történet által elsőnek ismert — erőszakos kitérése következtében veszték el Pompeji, Herculanium és Stabiä városok. Pompéji és Stabiä hamueső, Herculanium pedig a lávafolyam által.

E városok tehát 16—1700 esztendeig voltak eltemetve; még helyüket is alig ismerték, míg a 17-ik század vége és a 18-dik elején egy véletlen ismét fölfedezésükre vezetett. Most már különösen Pompeji egészen napfényre jött az által, hogy a hamut eltakaríták; a téreken, templomokban, színházak- és magán-lakásokban, mint bármely mostani városban, kényelmesen sétálhatni, megtanuljuk ismerni a régiek házainak berendezését, butorikat, konyhaedényeiket, női ékszereiket, kézműszerszámaikat és részben kitűnő műtárgyaikat, és itt a régiek életmódja, nyilvános és családi életükről jobban szerezhetünk valódi képet, mint bárhol egyebütt.

A már Pompeji lakosai által ismert növényzetet megismerni nem leend talán egészen érdektelen, ehhez pedig két forrás után juthatunk, részint t. i. a Pompeji és a más két eltemetett városban található növényi ábrák, részint maguk a növényi maradványok által. Az első forrást nem használhatjuk föltétlenül; először is, némely növények rajzban oly kevésbé ismerhetők, hogy meghatározásuk nagyon bajos, mint ez egyébként mai rajzokkal is történhetnék, és ha a növény fel is is-

merhető, abból még nem lehet következtetni, hogy ez Pompeji tájékán tenyésztett is, mert sokszor idegen országok növényzete ábrázoltatott. Így gyakran látunk Nilus-tájakat előállítva, mocsáros helyeken a lotust és egyiptomi paszulyát (Nelumbium) a vízi-lovat, krokodilt, ichneumont kacsákat és a víz partján datolya-pálmákat, például ama híres mozaik-darab alsó részén, melyről azt hiszik, hogy Dáriust és nagy Sándort ábrázolja. Az ábrák nem egyszer képzelti darabok, például egy borostyánfa, mely datolya-pálmából nő ki, élettani lehetetlenség.

Tenore szerint ez talán a régiek azon sajátosság szokására mutatna, hogy a legkülönbözőbb növényeket oly közel ültették egymáshoz, hogy úgy tűnt föl, mintha együvé tartoznának.

Azon fákhoz, melyek jelenleg az olaszországi tájaknak saját jellegüket adják, a fenyő- és cyprusfák tartoznak; mindkettő meg volt már a régi korban, erről tanuskodnak az írók és a Pompeiben találtató ábrázolatok. Herculaniumban elszenesedett fenyőfa-magot is találtak. Azon tájképeken, melyek a pompejiek falait díszíték, gyakran látható a cyprusfa, nem egyszer a fenyővel egyetemben; egy harmadik a középtenger tájain honos tülevelű fa: az egyiptomi bükk, szintén található Pompeji ábrázolataiban.

Az oleander, mely most a folyók partjait díszíti, a moh, mely falakat és fatörzsöket borít be, mindkettő feltalálható Pompejiben.

Van azonban két növény, mely most az olasz-honi tájékokban nagy szerepet játszik, de az ókorban itten nem létezett. Az ugynevezett aloe (jobbán agave), mely nagy, húsos levelei és magas, gyertyatartó-karokként szétágazó virágkelyhei által a tájfestők kedvenc virága lett, s mely a közép-tenger környékén vadon tenyésztve is előfordul, amerikai növény és a pompejiek által természetesen nem lehetett ismerve; hasonlóképpen az indiai füge és cactusok csoportjából, mely különös alkotása által tűnik föl, így lapos levél-alaku ágai által; e növény most a közép-tenger valamennyi tartományában épen oly általánosan elterjedt, mint az aloe, s mint ez, vadon találhatik. Az indiai füge szintén Amerikából származott át; Pompejiben sem ezen különös növényalak, sem az aloe ábrázolatára nem akadunk.

Kétséges, vajjon a datolya-pálma az ókorban tenyésztett-e olyformán Olaszthonban, mint most, t. i. a nélkül, hogy érett gyümölcsöket hozna? Igaz, hogy Pompejiben gyakran találhatni ábrájára, de részint egyiptusi tárgyakkal összekötöttségben, részint jelvényi használatban; de a törpe pálma

kétségtelenül az ó-korban is a maihoz hasonló szerepet játszott, mert Theophrast állítja, hogy Szicíliában nagyon elterjedt volt, mint ma is, míg a nápolyi öböl környékén ritkán található.

Lássuk most a növény-ültetvényeket.

A legtöbb utazó, ki Pompejít meglátogatja, itt ismerkedik meg először a pamuttenyésztéssel. Közvetlen Pompeji romjai mellett akadunk pamutföldekre, és itt van a pamuteserje éjszaki határa Olaszthonban. Ezen fontos növényről nyomot sem találunk az ó-kor emlékeiben; más források után tudjuk, hogy az ó-korban az csak mint indiai, későbbi írók szerint mint egyiptomi növény volt ismeretes, és hogy az arabok folytak be leginkább annak a Közép-tenger tartományaiban való elterjedésére.

Egy más növény, mely közvetve foly be a ruházatra — a mennyiben t. i. a selymérnek eledelül szolgál — a fehér eperfa. A pompejiek ezt sem ismerték; azon korban a selymet, mint külföldi fényüzési cikket, csak igen ritkán lehetett látni; a selyem és eperfatenyésztés csak a 6-ik században honosodott meg Európában.

A gabnaneműek közt a régi rómaiak leginkább a buzát ismerték, de általános volt az árpa is; az éjszakiabb gabnanemek, mint a rozs és zab egészen hiányoztak. Pompejiben elszenesült buza- és árpaszemeket találtak; egy falon szépen le van festve egy fűrj, a mint az árpaszemeket csipkedi a kalászból; egy másikon a fűrj kölesszemeket (*panicum italicum*) szed a kalászból, mely azon időben szintén ismeretes volt.

A kukorica, mint szintén amerikai növény, Pompejiben nem látható sem ábrában, sem rajzban; most Pompeji környékén nagyban ültetik.

A rizs azon időben csupán Keletindiában volt honos; most sem ültetik ugyan Pompeji környékén, hanem Olaszthon egyéb részeiben igen; az ugynevezett durra (*sorghium*) ismeretes volt e a régieknél, vagy az arabok által hozatott-e be Európába? az kétséges, a pompeji ábrázolatok erre nézve nem adnak felvilágosítást.

A hüvelyes vetemények közt a lófogú borsót található elszenesedett állapotban; ezek a mostaniakhoz tökéletesen hasonlóak.

Konyhaedényeket ábrázoló festményeken spárgakötegeket láthatni, mely valószínűleg vadontermett; ellenben a tenyésztett spárgát, úgy látszik, a régiek nem ismerték; más konyhaedény-fest-

ményeken vöröshagyma, retek, répa és egy neme a kis töknék látható; a konyhanövények közt a régiek a pomi d'oro-t (*Lycopersicum esculentum*), mely hasonlóképp Amerikából származott, — nem ismerték.

Az olajfa úgy látszik a pompejieknél is hasonló fontos szerepet játszott, mint most; erről az akkori írók tanuskodnak; olajfákat gyakran láthatni lefestve; egy Pompejiben kiásott üvegben befőzött olajfagyümölcsöt (oliven) találtak, melyek a mostaniakhoz tökéletesen hasonlóak, s melyeknek kiásatásukkor még ízük is megvolt.

A most leginkább élvezni szokott gyümölcs-nemek: a szőlő és füge, azon számos gyümölcs-festményeken, melyek a pompejii falakat díszítik, majd mindenütt láthatók; a szőlőtöke amugy is fontos szerepet játszott, a mennyiben Bachus istennek volt szentelve, és ezen isten tiszteletével kapcsolatban találjuk ábrázolva.

A gyümölcsfestményeken leginkább láthatók: körte, alma, cseresnye, mandola, szilva, őszi barack és gránátalma.

Némelyek Pompeji egy festvényén ananászt hittek felismerni, de minthogy ez amerikai növénynek tartatik, mindenesetre feltűnő jelenség lenne, azonban ama tárgy, melyet ananásznak tartottak, Tenore kétségkívül igaz sejtelme szerint, nem más, mint egy fiatal törpepálma hegye, melyet még most is esznek Szicíliában.

Fontosabb azonban tudni, hogy a narancs és citrom egészen hiányzottak; kétségtelenül ki van mutatva, hogy Plinius korában e gyümölcsöket nem ismerték, ő maga állítja, hogy a medusi almát (narancs) hasztalan igyekeztek Európába átültetni; a citrom és narancs csak később honosították meg Európában, valószínűleg az arabok által.

Látjuk ezekből, hogy a növényvilág, különösen a tenyésztett növények, Pompeji fénykora óta különböző változásokon mentek keresztül, s míg a régi pompejiek némely élvek, különösen a műélvekre nézve, a mostani kornál jóval előbbre voltak, mégis nélkülözniök kellett némely növényeket, melyek utódaiknak a terjedtebb földrajzi ismeretek és szélesebb kereskedelmi összeköttetés által jutottak osztályrészül. A legfontosabb, későbbben meghonosított növények: rizs, a kukorica, pamut, selyem és narancs.

Dr. Wiener S.

Heringfogás a norvégiai partokon.

A hering az északi tengerben tenyészik, s a pikkelybőrűek hidegvérű fajai közt valószínűleg a legszámosabb nemekből áll; mert ki számlálta meg az iszonyú sereget, mely évenként a tenger-mélyből felszáll, északi Európa minden partjain megjelenik? milliárdokat elfognak, milliárdok szolgálnak zsákmányul a ragadozó halaknak, s mégis mindig hasonló, számlálhatlan sokaságban tűnik fel.

A hering csodálatraméltó rendszerességgel jelenik meg s megy ismét el. Tavaszkor a norvégiai partokhoz uszik ivni, s megint lehúzódik, mihelyt ezen tulesett; de nyáron s ősszel más csoportok jelennek meg olyanokból, melyeknek tejük s ikrajuk nincsen; és így minden időben húzódnak hering-csoportok majd Skóthontól le, majd a keleti tengerbe, majd a hollandi partokhoz, majd Finnország fiordjaiba, vagy a norvégiai és svéd partokhoz messze fel, és oly bizonyos az ember mindig jövetelük s menetelük felől, hogy előre készülhet elfogásukra. Honnan jönnek, hová mennek: azt határozottan nem tudja, de a halászoknak kereskedőknek elég az: itt vannak! s siet is ezen látogatást felhasználni.

A főfogás februárban történik, s ez adja legnagyobb mennyiségben a legkövérebb s legnagyobb heringeket.

A halászkor január hó végén kimennek a szigetekre, kunyhókat s helyet bérelnek s a kereskedőktől fogásukért előleget vesznek föl.

Most társaságokba állanak, kijelölik a halfogó helyet, hol hálójukat kivessék s várják azután türelmetlenül a hering-csoportot, melynek naponként a tengerig elébe mennek, hogy a rég óhajtott ezüstkék színt megláthassák, mely a zsákmány közeledését mutatja.

Még mielőtt azonban a megérkezés órája bekövetkeznék, gyors s félelmes örök hirdetik a heringek jövetelét. Ugyanis egyes cethal a partokhoz húzódnak s ezek a várakozók által hangos örömhajjal köszöntetnek, mert a cet bizonyos hirdetője a heringnek, mintha felszólítva lenne, hogy vigyen hirt az előkészületek megkezdésére. Az ő subája az iszonyu víztömegben, csodálatos szökőkútja, mely a levegőben tündöklök, midőn a vizet kiszórja kopolyuin, mintha mondaná: „Vigyázzatok! legyetek készen, mi nektek szolgálatjuk azokat!” Miután elvégezte küldetését a bálna, visszamegy társaihoz, és segít nekik a szorongatott heringeket a partok felé úzni, s hol ezek a sziklák s szigetek közé nyomulnak, hogy ott a

dühös ellenségtől megszabaduljanak, míg azonban más hatalmasabb kezeibe esnek, mert már a halászok itt várják hálóikkal. Ha jó fogás van, minden hurokra a hálón hal dugódik, oly tömegben, hogy néha mintegy falat képez, mely a fenékgig leér s melynek nyomásától fenn a sajka több hüvelyknyire a vízből fölemelkedik. Mihelyt a sajka megtölt már hallal, sietnek a halászok a szárazra.

Ott most új nézőjáték nyílik. Dolgosok kitalyigázzák a hajócskákból a halat s viszik azon helyre, hol tonnáktól körülvéve, megkivántató számú emberek ülnek kezeikben késsel, a belsőrészek kitisztítását végezni. A targoncák felfordítatnak, azok megfogják egyik heringet a másik után, művészies húzással kiszakasztják beleit s a készen álló tonnákba vetik; ebben pedig nekik oly ügyességük van, hogy több ezer halat naponként tisztítanak így. Ha a tonnák megteltek, ezeket más emberek a sózás helyére viszik, ott hordókba rakják, sólével megöntik, kádár által lezáratják, raktárakba halmozzák, s ekkor a kivitelre készen áll. Ha most oda gondoljuk: miszerint az utolsó jobb időkben egyedül a hegyekről évenként közel háromszázezer tonna*) hering vitetett ki, könnyen fel foghatjuk ezen kereskedés életrevalóságát s nagyságát.

Különös szerencsés esemény a halászokra nézve, ha a hering a cethaltól üzetve, sűrűn a partokhoz jó s az öbölbe uszik; mert akkor az öböl hálójával elzáratik s a bemenekültek mind elvesznek, kényelmesen kihalásztatván. Ily módon egy fogás is már roppant gazdag.

Történt, hogy 8—10 ezer tonnát is huztak ki egy öbölből, és épen annyi vala az erőszakos összenyomulástól megfuladva. Kétség nélkül lehet ismerni, hogy a hering Norvégia, Anglia, Hollandia s a keleti tenger partjain ezermillión fölül fogatik meg, midőn még ennél nagyobb szám a ragadozó állatoktól nyeletik el. Március végével a hering-seregnek a mélyre lesülyednek s közönségesen eltűnnek mind.

Mily sok veszélyt, mily sok fáradtságot s csaknem emberfeletti megerőltetést kíván a heringfogás üzlete, mennyi kikerülhetlen szükséglet, szenvedést hordoz magával és mégis ezen embereknél ez oly szenvedély, mivel nem tudnak felhagyni.

*) 1 tonna = 20 mázsa. Sulymérték a hajón.

A házi békéről, a dicsőség mezejéről, az élet titkos csendéről mitsem tudnak. A hegyeken kalandoznak, a hullámokon utaznak s inkább

tetszik ez nekik, mintha fényes városokban s teli asztaloknál ülnének.

J. K.

Egy hét története.

(Nov. 15.)

(VK.) Könnyebb nálunk megnyerni azt a koszorút, melynek minden egyes levelét (noha száz van) egy-egy cs. kir. arany képezi, mint a közönség tapsait s a bíráló tribunál magas tetszését.

Évek óta tapasztalják ezt mindazok a szindarabok, melyeknek diadalát csupán azt képezé, hogy jobbak versenytársaiknál, melyek pedig többnyire szörnyen rosszak szoktak lenni.

Szász Károly „Fráter György“-e is csak így, félfej-hosszsal nyert diadalt, sőt ezt is csak úgy, hogy „Lukánusz“ (a Pegazuson) az utolsó fordulatnál kitört az irányból s ferde utat vett, mi annál sajnosabb, mert igen jól indult, s egész a végső fordulatig folyvást elől járt.

Különben „Lukánusz“-ra később kerül a bírálat vesszőfutása, melyet „Fráter György“ csak az imént állott ki.

A mi henye kritikánk, mely éldegél és hagyja nőni minden irányban a gyomot, egyetlenegy ágra összpontosítja minden ellenőrzési figyelmét és szigorát: a drámára, e legnehezebb műfajra, valószínűleg azért, mert könnyebb dolog nézni a színházban egy este, mint olvasni köteteket a napok óráin át.

Irhatsz tehát, kedves felebarátunk — a menyit neked tetszik — költészetnélküli költeményeket, üres regényeket, launikus novellákat, ferde társadalmi könyveket, a nélkül hogy a szigorú istennő (a bírálat Nemezisének) fenyítő, komoly arcával találkoznál; de írj csak egyszer drámát vagy vígjátékot, rögtön előveszik Shakespearé és Molière nagyságának hosszú rőfjét, s azzal vernek agyba-főbe, mintha valami rettenetes bünt kövétél volna el az által, hogy a költészet legnehezebb ösvényén próbálkoztál.

E sorokkal — meg kell jegyeznünk — korántsem a „Fráter György“-öt akarjuk védelmünk alá venni, mert épp e mű kritikái ritka egyértelműséggel mondták el e mű valódi hibáit és hiányait; csupán kritikánk egyoldalúságát kívántuk érinteni, mely sajnos befolyással van egész költészetünk kirívó hanyatlására.

Maga „Fráter György“ nem tragédia, a minék költője tulvitt „poetica licentiával“ nevezte, sőt nem is dráma, hanem jámbusokba szedett króni-

ka, mely sokkal többet karolt föl — egy igen változatos idő tizenegy évi történeteit, — mint a mennyi a dráma szük keretébe sikerrel szorítható be. Szász Károly elkezdé a János király halálán s végzé a Martinuzzi legyilkoltatásán. Nem alakított, mint költő, hanem beszélt és beszéltetett, mint egy krónikás. S csupán a politikai történeteket beszéltette elszemélyeivel, de feledte ezeket felruházni emberi szenvedélyekkel, melyekből összeközegek és cselekmények származhattak volna, egyszóval drámai élet. Ekkép egy-két kiválóbb jelenetet leszámítva, a közönség hidegen maradt, mert csak látni és hallani volt alkalma, nem egyszersmind érezni is. Ezenkívül Fráter Györgyöt sem láthatta a maga drámai nagy szabásában, mert csak beszélni hallá, s nem győződött meg hatalmas voltáról és küzdéseiről. A költőnek, ki nagy történeteket és alakokat vezet a színpadra, nemcsak a história lapjait kell olvasnia, hanem a szívek mélyét is, mert a dráma forrása nem a külső történet, hanem a benső ember. Szász Károly igyekezett ugyan Fráter Györgyöt többféle alkatrészből állítani össze, hanem a jellemzésben is eltéveszté a vegyítés módját és az alkatrészek arányait, annyira, hogy például a fősvénység festésénél csaknem vígjátéki hatást ért el, a mire pedig e komoly műben legkevésbé törekedhetett; sőt végül is, midőn hőse a török és német párt közti habozásnak s erkölcsstelen eszközeinek esett áldozatul, nem egy nagy hős bukásának megrendítő hatását éreztük, hanem oly pöruljárás Nemezisé, midőn valaki két szék közt a pad alatt marad.

Hanem az is bizonyos, hogy nálunk a drámai balesetek nem csupán az írók meddő munkáiból, hanem a színészek gyöngé voltából is erednek. Így játszva el Delevigne „XI-dik Lajos“-át: ez is megbukott volna. Lendíteni a szerzőn, leplezni hibáit, kiemelni azt, a mi neki jobban sikerült — a művészetnek e magasb földadata nálunk ismeretlen. Feleki, bár eléggé törekedett, mindvégig száraz és merev deklamátor volt; Felekiné asszony pedig oly gyöngé Izabella, hogy játéka alig emelkedett fölül az ügyes műkedvelés színvonalán; a többiek is szintelenül játszottak, kivéve Paulait, ki János király hosszú haldoklá-

sát művészi tapintattal ábrázolta, s e nyomasztó jelenetet legalább megmenté attól, hogy viszás hatásúvá váljék, és Szigeti Józsefet, ki — nem épen hősiesség dacára — Szolimán császárt egy-két vonással eléggé kiemelte.

Visszatérve magára a színműre — ámbár biz ez ne tegyük, mert tovább beszélni róla annyi volna, mint halotti predikációt tartani, s ha már épen ez van szándokunkban, fordulhatunk egy nagy emberbaráthoz is, kinek tetemeit egy angol hadihajó — amerikai flotilla kísérteiben — most szállítja át az atlanti tengeren, Londonból az Egyesült-Államokba, honnan a rendkívüli polgári erények e ritka példányát kaptuk.

Peabody György nevét az egész világon ismeri mindenki, a ki hirlapot szokott olvasni. Pedig az ő neve nem áll kapcsolatban nagy politikai és irodalmi eseményekkel, s a mit tett, az nem más, minthogy századok óta senki sem nyult mélyében a zsebébe, midőn a szegénység és nevelés ügyén kellett segíteni. Ő milliókat adott a londoni szegényeknek, kik most ezerszámra laknak az ő adományából épített házakban; milliókat adott amerikai nélkülözőknek is, a nevelés ügyére, múzeumra, könyvtárra, stb. Majdnem harminc millió forintba megy illetően jótékony ajándékozásainak összege. És a míg ennyit adott másoknak: maga szerényen beérte az öntudattal és a polgári egyszerűséggel. Meg akarták tenni baronettnek, a Bath-rönd nagykeresztésének, a City község-tanácsosának, készültek rendezni számára közlakomát, stb.; de neki nem kellett semmi; ő nem kitüntetésért tett jót, hanem azért, mert az neki jót esett. Szobrárt még életében felállíták a londoni börze előtt, s arra is azt mondá: „Nem jobb lett volna-e az árát a nyomor enyhítésére fordítani?” Ő a nemes egyszerűség példaképe volt, párosulva fejedelmi bőkezűséggel. Csak maga iránt volt szűkmarkú: egyszerű lakásban élt, megelégedett két öreg szolgálóval, s még csak fogatot sem tartott.

Egy időben híre járt, hogy eljön hazánkba is, s itt földeket vesz, gyárakat állít stb. Nem hittük ugyan el, de mégis örültünk e hírek. Szerettük volna látni ez igénytelen polgárt, ki jobb szereté felebarátait, mint önmagát; s meg lehetünk győződve arról is, hogy ha egyszer ide jő, s látja, hogy a mi közügyeink mécselhez mily kevés olajjal rendelkezünk, bizonyára olgáll jótékonyágának olajos korsójával, hogy legyen itt is egy kissé több világosság!

Hanem hát Peabody György nem jött ide, hanem elköltöztött ama titkos hazába, melyet ismer-

etlen volta miatt „jobb“-nak szoktunk nevezni, s a hol bizonyára nincsenek se pénzváltások, se dalmáciai fölkelés, se oly derék magyarok, kik a roskatag német színház falának vetik oldalukat, csakhogy e Gallmayer-bódét még néhány évig a kurtaszoknyás műzsák örömeire fentarthatassák.

Vecsey Sándor kereskedő és B. Weisz (a b. itt Bernátot jelent) kardoskodnak legjobban a már rég dűlni vágyó német színház mellett, melynek husvétkor leendő lebontását a város már egyszer elhatározta és kimondá. Most e jó urak azon vannak, hogy a város vonja vissza szavát, s döntse meg határozatának tekintélyét. Hanem — szerencsére — a városi közgyűlés nem áll Vecsey Sándorokból és B. Weisz-okból, hanem oly emberekből, kik a Gallmayer kisasszonyok kedvéért nem hajlandók csorbitgatni a közbiztonsági érdekot, mert bizony csak egy tavaszi orkán kell hozzá, hogy e vékony dongájú épületet halomra — talán épp a mulató közönség fejére — ontsa.

S miért ama tulbuzgó támogatás?

A cím igen plausibilis: a német lakosság nem maradhat színház nélkül.

De hát marad e? Nem épült-e fel már is a „Varietés“, hol az operette-hősnők csak úgy arathatják babérait, mint az ujtéri bódében, mely rég hátat fordított Göthének és Schillernek.

Bizony nem nemzetiségi szempont az, mely miatt az ujtéri épület lerombolását óhajtjuk, hanem a biztonság érdeke. Magyar ember soha sem oly szűkkeblű, hogy gyűlölködést érezne, kivált oly néptársa iránt, melylyel egy hajlék alatt minden nagyobb viszátkodások nélkül élt. Ime, a „Minerva“ magyar-tót nyomda megnyitása is egész testvérségi ünnep volt. Képviselők pártkülönség nélkül vettek részt ez ünnepélyben, s örültek, hogy nyilvánosan nyujthattak kezet egy népfajnak, mely nem egy nyelvet beszél ugyan, de azért együtt érez velünk.

A képviselők rá is érték a mult héten, mert nyilvános tárgyalás alig volt, s csak az osztályok üléseztek, a hol pedig a sok dolgot rendezen kevesen végzik. Ez osztályok termeiben nincs karzat a közönség számára, s így az országház helyett inkább visszatérünk oda, a honnan kiindultunk: a nemzeti színházhoz, hol most egy fiatal énekesnő szerepel: Toperczer Ilka k. a., ismerős a színi tanodából s előbbeni vendégszerepléseiről. Ő azóta külföldön énekelt, tanult és szembetűnőleg haladt. Margitot énekelte a „Faust“-ban, s eléggé tetszett. Drámaibb szerepeire azonban kíváncsiabbak vagyunk, mert ez a szakmakör az, mely már régóta

egy kitünő képviselőt kívánna, s ha nem kapunk rá kitünőt, ám győzzön a kezdők között a legjobb! Toperczer Ilka k. a. nem kevés reménnyel szállhat ki e versenyre, mert hangja erős, s értelemmel és szívvel is bírván, egyik fiatal primadonnán-

kat hangjával, másikat játékaival győzheti le. Magában véve ugyan nem lesz ez valami nagy dala, s csak „relatív becs“, mint a Teleki-díj koszorús pályaműveit: de neki bizonyára elég, ha célhoz (t. i. szerződötetéshez) jut vele.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár *Nov. hó.* 20. Vasco di Gama a Jöremény fokánál 1497. — Milton † 1674. — A második párisi béke 1815. — A budapesti lánc-híd megnyitott 1849.

21. Omar, a kegyes kalifa megöletik 1266. — Kisfaludy Károly † 1830. — Napoleon szárazföldi zár rendelete Berlinből 1806. — Gróf Chorinskynét Ebergényi Julia megmérgezi Münchenben 1867., — Voltaire született 1694. — A nápolyi papság hódolata Victor Emánuelnek 1860.

22. Lothringen Károly győzelme a poroszokon Boroszlnánál 1755. — Wurmsér beveszi Mannheimot 1795. — A kremziri reichsráth megnyitottik 1848.

23. Allen, Larkins és Goult féniak Manchesterben kivégeztetnek 1867. — Posthumus László 1457. Oecolampadius 1591., Bode csillagász 1826 meghaltak. — A franciák győzelme Tudala mellett 1808.

24. Kinizsy Pál 1494, Calvizius 1615. meghaltak. — Spinoza született 1632. — IX. Pius pápa menekül Rómából 1848.

25. Doria Andraea † 1560. — Poniatowsky Száva, lengyel király leköszön 1795.

26. Cooper született 1731. — Rotteck történetész 1840, Soult marsall 1851 meghaltak.

Közli: V. A.

K. F. (*Aeschines és Demosthenes.*) Miután Demosthenesnek érdemeiért arany koronát ígérték, Aeschines, ki vetélytársa volt, egy szónoklatot tartott, melyben a Demosthenes illető megtiszteltetés igazságtalanságát bizonyította. Őt Demosthenes egy remek beszédben cáfolta meg. Aeschines száműzetett! Midőn Athenet elhagyva Rhodus felé ment, Demosthenes utána sietett, s egy ereszény pénzt nyújtott át neki segélyül. Aeschines nem akarta eleinte elfogadni, de később Demosthenes rábeszéléseinek engedve, ily szavakkal vevé át az ajándékot: „Vajjon elhagyhatok-e oly hazát, hol nemesebb ellenséget, hagyok, mint azon barátot, melyeket valahol a világ más részében találándok?“

— K. F. (*II. Lajos, magyar király*) legnevezetesebb példája a természet sietésének. Ő igen ko-

rán született, úgy hogy bőre sem volt kifejlödvé; másodéves korában megkoronáztatott, mint tízéves kormányra lépett, tizenéves korában tökéletes szakálla volt, tizenöt éves korában megöszült, mint tizenhét éves már megöszült volt, s huszadik évében Mohácsnál meghalt.

* (*A فارسang Khudban.*) A khinaiaknak is van oly időszakuk, midőn kiválólag mulatnak. Ez novemberben végére és december elejére esik. A khinaiak ilyenkor egész napokon át az utcákon vannak, hol szemfényesztők és énekesek ütnek tanyát. A tehetősebbek zenekarokat állítanak házuk elé, és zenéltetnek. Az utcán kitömött bábokat hordanak, melyekkel az udvarokra is bemennek és mint félbolondokat mutogatják, énekelve mellette mindenféle tréfás dalt. A házaknál ez idő alatt nagy összejöveteleket és alakos játékokat rendeznek. Az első és utolsó nap a legzajosabb, s ekkor az utcai élet nagyon hasonlít az olasz carneváléhoz. A komédiások ez időre meglepik a városokat, s van bő aratásuk. Ha az uralkodó születési napja ez időre esik, akkor úgy rendezik be a multságok idejét, hogy a nagy ünnepre véget érjen.

— K. F. (*Iván, a rettenetes orosz cár*) maga zsákmányolta jobbágyait és szolgálait, s gyönyörködött azok kigunyolásában. Egykor Permia lakóitól nagy mennyiségű cédrusfát követelt, holott jól tudta, hogy az egész tartományban egy szál sincs. A jobbágyok engedelmességük lehetetlenségét 10,000 rubellel voltak kénytelenek megfizetni. Más alkalommal Moszkva városától egy véka eleven legyet kívánt, melyet orvosserül akart használni. S miután a moszkvaiak azt felelték, hogy ők onnyi eleven legyet nem foghatnak, annál kevésbbé mérhetnek fel, 3000 rubelt kelle fizetniök.

* (*Nagyfülték.*) Egy angol hajóskapitány, ki Afrika déli belsejében hosszabb ideig utazott, azt hirt a hozzá, hogy ott egy sajtáságos néger faj létezik, melynek fülei mozgékonyak és tenyérynai nagyságúak. Hallásuk fölötte éles. Már Plinius is írt nagyfült emberekéről, kik Indiában laktak.

a csendesen alvó férjét megrohanták, bittal agyalni kezdték, s mert a szerencsétlent így megölni a gazoknak nem sikerült, kőtelet vetettek nyakába s megfojtották. Harmadnap akadtak a hullára, egy a tett helyétől 500 lépésnyire eső kutban. A gyilkosok tettüket beismerték, s egymás iránti vonzalmuk a tárgyalás alatt jóformán meglazult, mennyiben egyik a másikat állítá bűnszerzőnek. A ferfin némi bűnbánat tünt fel, s az ítélet kibírdetésekor a nő is elfogult, bármint állítá, a gyilkosság után mindjárt igen nyugodtan tudott aludni.

* (*Gyermekgyilkos és öngyilkos.*) Bihar megyéből Székelyhidről írják, hogy ott f. hó 8-ikán egy szegény nő kis gyermekének nyakát elvágván, a meggyilkoltat az ágyban betakarva elhelyezé; azután ugyanazon késsel, melylyel a borzasztó gyermek-gyilkosságot elköveté, saját oldalába tett egy nagy dőfést öngyilkossági szándokból; miután pedig ez nem volt elég saját élete kioltására, a konyhába vánszorgott, s ott erejének végső megfeszítésével magát egy szegre felakasztotta. A gyors segély dacára nem lehetett többé életre hozni. A szerencsétlen nőnek férje már hosszabb idő óta súlyos fogságban van, épen azért tán e körülmény miatt vetemedhetett ezen borzasztó kettős gyilkosságra, melyet oly kérlelhetlen elhatározás mellett hajtott végre.

* (*A pantini gyilkosság.*) Francia lapok hírei szerint Tropmann csakugyan bevallotta, hogy a Kink-családot ő gyilkolta meg, az apát augusztus 25-én Guebwillenél. A fiut Gusztávot Pantinnál sept. 18-án. Sept. 20-án Kinckné gyermekeivel bérkocsin kicsalta Párisból. Pantinnál az asszony, legkisebb fia és kis leánya kiszálltak a kocsiból, s gyalog mentek. A kocsis az ut hajlásra miatt nem láthatta: mi történik. Tropmann a kis leányra rohant, azt összeszurkálta, s élve a már kéz gödörbe dobta. Aztán erős küzdelem kezdődött az anyával, kinek ruhájába fogózott a fiúcska, irtóztatón kiabálva. Ezeket kivégezván a nyomorult, a legidősb s a két kisebb fiut hirtelen el, kik gyanútlanul vártak reá a bérkocsiban. A két kisebb kézen fogva elő ment a gödör felé, utánuk a nagy fiu. Ennek Tropmann hurkot vetett nyakába s a földre rántotta, a két kisebbet leütötte, s aztán a még lehelő nagyobbát végezte ki. — Az iszonynal teljes büntény tárgyalását közelebbre várják.

* (*Gőz-varrógépek.*) A honvédruhákat a Harapat-féle fölszerelési üzlet Pozsonyban nem bírja oly gyorsan kiállítani, mint kellene, noha varrógépei eléggé működnek. Most tehát e varrógépek mosgatására gőzgépet hozat s akkor képes leendő naponként hatszáz emberre készíteni egyenruhát.

* (*A düsseldorfi festészeti akadémia*) erős versenytársa lett a müncheninek. Düsseldorfban ugyanis jelenleg — az akadémia tanárait s tanítványait is beleszámítva — 200 festész dolgozik, s az általuk festett képek pénzértéke az idén 360,000 tallér. A műkereskedéseket leginkább Amerika foglalkoztatja, s vannak festészek, kik

csupán amerikai megrendelők számára dolgoznak. Amerikába az idén Düsseldorfból már 50,000 tallér értékű festményt vittek.

* (*Uj-Pestet légszeszszel fogják világitani.*) A szerződés a gáztársasággal már megkötött. A gázgyárat Pest közelében állítják fel, hogy e gyár Pestnek is szolgáltatson légszeszt.

* (*Magyar dal Ausztráliában.*) Egy ausztráliai Sydney-beli napi lap tudósítója írja, hogy a szent-Péter nevű templom javítási alapja segélyére „irodalmi és zenei estély” tartottat a szent Péter tanoda nagy termében. A terem jól megtelt még a kezdett előtt. Ez az estély — mely tudósító szerint igen érdekes volt — ránk nézve azért bir kiváló fontossággal, mert itt városunk szeretett fia dr. Kempf énekelt egy magyar dalt, mely e lap szerint — nagy tetszéssel fogadtatott. Nagy jelentősége van ez eseménynek, mely — tudunkkal — eddig ott soha nem történt.

* (*A Sarcia császárné állapotáról*) szóló hírek igen szomorúak. Az orvosoknak nincs többé semmi reményük. A beteget folyvást gyöttri rögeszméje, hogy t. i. meg akarják mérgezni. Ezért semmiből sem eszik addig, míg mások meg nem izlelik. A Tervueren-kastély parkjában már hosszabb sétákra nem bocsátják mert több izben meg akart szökni. Közélebb egy örkatonna lován kísérlett szökést. A tervuereni kastélynak távirtdai állomása is lévén, a szerencsétlen hölgy minduntalan táviratokat küld a fejedelmekhez, panaszkodva, hogy sanyaru fogságban tartják.

* (*A német orvosok és természetvizsgálók*) társulata jövő évi nagygyűlését Rostockban tartja.

* (*Csokonai szobrának*) leleplezése alkalmából Debrecenben emlékkönyv fog kiadatni, mely három fényképen tartalmazni fogja Csokonai szobrának, síremlékének és lakházának rajzait is.

* (*Vasházak, mint hadi sátrak.*) A dalmáciai csatatéren az amerikai polgári háboruban alkalmazottak mintájára, szétszedhető vasházakat hoznak a csapatok után, s ha kell, egy pár pillanat alatt felüthetik. Szétszedhetőségüknél fogva könnyen, nagyobb nehézség nélkül szállíthatók. Különösen célszerűek pedig azon szempontból, hogy ily vasházak segélyével meglehetősen tartani az elfoglalt posztókat. Ama járatlan vidéken, hol sem ház, sem falu, semminemű hajlék, — csak sziklás hegyek, melyeknek mindennapi látogatója a vihar, hirtelen felütvetvén, menedéket, hajlékot és védelmet nyújtanak a csapatoknak a vihar, s a felkelők támadásai ellen.

* (*Eladó, s utánvétellel 25 frt-ért megkapható*) a „Hazánk s a Külföld” 1866., 1867. és 1868-dik évi teljes, tiszta és csinos kötetű folyama. Levelek em ügyben a bécsi egyetemre, „M—say László” cím alatt küldendők.

A kiadóhivatal üzenetel.

Gy.—Sátrhegy. L. G. urnak. Lapunkból az év elejétől nem szolgálhatunk teljes példánnyal.

Igen jutányos szépirodalmi könyvtár!

Az itt alant következő szépirodalmi művek egyszerezre rendelve meg

107 forint 10 kr. bolti ár helyett 34 forintért kaphatók.

Ezekből választott 60 forint áru könyv 20 forintért; 30 forint áru könyv 12 forintért; 20 forint áru könyv 8 ft 50 kr-ért kapható.

	ft. kr.		ft. kr.
ABONYI LAJOS. Regék a kandalló mellett, 2 kötet	2.10	KÁKAY ARANYOS. Újabb országos árny- és fényképek	2.—
ABOUT E. Egy jegyző orra. Regény, ford. Beöthy Leo. 1 kötet	—50	KHERN Ede. Színes könyv. Diszemplény. Számos magyar író és író közreműködésével. Malvina arczképével	2.50
ASZALAY JÓZSEF. Pikant vázlatok az élet- és történelemből. Diszkiadás	2.50	KOCK PÁL. A három-szoknyás leány. Vig regény. Ford. Huszár Imre. Az eredeti francia kiadásnak rézmetszetű képével. 1 kötet	—75
ÁBRAI M. A nagy hazafiak. Regényes korrajz. 3 kötet	2.80	— A vig czimborák (Les compagnons de la truffe). Regény. Fordította Ágay A. 4 kötet	2.—
BARTALUS ISTVÁN. Két dudás egy csárdában. Regény a magyar zenész-életből 2 kötet	1.50	KOCK PÁL. A fehér ház. Regény. Franciaából fordítva	1.50
BEÓTHY L. A két macskához, Goldbach & Cie. fűszerkeresek. Regény. 2 kötet	2.10	LAMARTINE Graziella. Ford. Thalabér György	—60
— Puzsták fia. Regény.	1.40	MEISSNER ALFRED. Schwarzgelb. Híres történeti korrajz a múlt évtizedből 8 kötet	9.20
— „Laczkonyha.“ A legjelesebb magyar főszakácsok stb. közremunkálkodásával, Torzképekkel	1.40	MESZÁROS J. Szerelm és eskü. Regény.	1.—
— 101 Cholera-csepp. Vagyis akár akarsz, akár nem, megpukkadsz nevettedben. 2 reményfeletti kiadás	—70	MIGNET M. Stuart Mária. Ford. Berzeviczky E.	2.—
DEGRÉ ALAJOS. Kalandornő. 2 kötet	2.45	MONTÉPIN XAV. DE. Egy örült szerelmei. Regény. Fordította Ágay A. 2 kötet	1.25
DE LA TOUR gróf. Jelenetek a magyar életből. A francia eredeti után fordította Ágai Adolf. 3 kötet	1.50	MÜHLBACH L. Benyovszky gróf. Történeti regény. Ford. B.—s V.—z. 4 kötet	3.—
DUMAS SAND. Jehu társai. Történeti regény a consuleség korából. Ford. Huszár Imre és Nagy István 4 kötet	2.—	— Hortensia királyné. Egy napoleoni életkép. Ford. Székely J. 2 kötet	1.—
— Utazás a Kaukázusban. ford. Székely József. 4 kötet	2.—	— II. Katalin utolsó napjai. Történeti regény. Ford. Friedman B. 1 kötet	—75
EGY HERCZEG TITKOS NEJE. Regény, franciaiból fordítva	1.05	— Négy nap egy színésznő életéből. Ford. Kármán B.	—50
EGY SZÉP VIPEA. Regény, angolból fordítva. 2 kötet	1.25	— Rákóczy Ferencz. Magyar életkép. Ford. Ács Antal. 8 kötet	1.50
FLYGARE CARLÉN EMILIA. Szeszélyes hölgy. Svéd regény. Ford. Székely J. 6 kötet	3.—	NIXARPA Eiluj (Batthyányi grófnő). Ilona. Regény a magyar életből. A francia eredeti után ford. Ágay Adolf. 2 kötet	1.—
GERSTAECKER FRIGYES. Az arkanzasi ló-kötők. Jelenetek az amerikai erdőlejtől. Ford. Ágai A. és Zilahy K. 4 kötet. 8-rét, fűzve	2.—	PETŐFI SÁNDOR. A hóhér kötele. 2-ik kiadás	—80
GOLDSMITH. A Wakefieldi pap. (A leghiresebb. classikus angol regény.) Ford. Ács Zsigmond	1.25	RACHEL. Természet ellen. Regény. Fordította Beöthy Leo. 2 kötet	1.—
GONZALEZ ÉS MOLÉRI Buckingham herceg hét csóka. Fordította Huszár Imre. 2 kötet	1.—	SAND GEORGE. Egy szegény leány története (Villemer marquis). Ford. Ágay A. 2 kötet	1.—
JAMES. Robin Hood. Angol regény. Fordította Petőfi Sándor. 2 kötet, fűzve	2.90	SHAKESPEARE. Lear király. Fordította Vörösmarty M.	1.—
JÁMBOR PÁL. A magyar irodalom története. 2-ik jutányos kiadás. 2 kötet	3.—	SZABÓ RICHARD. Lassu viz partot mos. Regény 2 kötetben	2.50
JÓKAI MÓR. Politikai divatok. Regény. 4 kötet	4.—	P. [SZATEMÁRY Károly. Magyarhon fénykora. Történeti regény. 2-ik kiadás	3.15
JÓSIKA MIKLÓS. A szegény ember dolga csupa komédia. 4 kötet	4.—	— Bethlen Miklós. Történeti regény	1.05
— Klára és Klári. Regény az Anjou-királyok korából. 2 kötet	2.—	THACKERAY W. M. A négy György, korrajzi képek az angol udvari és városi életből. Angolból fordította Szász Béla	1.40
— Várt leány várat nyer. 3 kötet	3.—	VADNAI KÁROLY. Eladó leányok. Társadalmi regény. 4 kötet	3.50
JUSTE TIVADAR. Mária magyar királyné, II. Lajos özvegye. Ford. Szász Károly	1.50	VAS GEREKEN. Tekintetes urak. Társadalmi regény. 2 kötet	2.—
		— Garasos arisztokraczia. Regény. 2 kötet	2.—
		— Jurátus-élet. Korrajz. 3 kötet	3.—
		VERNE GYULA. Utazás a föld központja felé. Regény, ford. Beöthy Leo. 2 kötet	1.25

Ráth Mór könyvkereskedése.